

Dějepis Jednoty českých matematiků

IV. Zvolný sestup až ke krizi a následující pozvolné obrození a upevnění na bezpečnějších základech

In: Václav Posejpal (author): Dějepis Jednoty českých matematiků. K padesátému výročí jejího založení. (Czech). Praha: Jednota českých matematiků, 1912. pp. [34]–52.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401922>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

IV. Zvolný sestup až ke krizi a následující pozvolné obrození a upevnění na bezpečnějších základech.

Od odchodu Dra Em. Weyra až do konce ředitelování V. Řehořovského (1875—1896).

V době odchodu Dra. Em. Weyra do Vídně stála Jednota na svém vrcholu. Slovního výrazu došel tento fakt ústy předsedy prof. Dra. F. Studničky, jenž na valné hromadě dne 7. listopadu r. 1875 praví, že se Jednota vyvinula na nejvyšší stupeň, pohřešuje toliko přednášky z fyziky, což dle jeho rozpoznání jest následkem toho, že není při universitě dosud české stolice pro fysiku. Odstupující stálý tajemník Em. Weyr volí se jednomyslně na téže valné hromadě čestným členem a zakládá se na návrh prof. Studničky k trvalé jeho poctě zvláštní cena, tak zvaná »Cena Weyrova«. Prostředky její plynou jednak z nevyzvednutých honorářů, jednak z výslovných odkazů a Jednota se zavazuje doplniti je na konci každého 5letí na 20 dukátů a vypsatí tuto cenu. Nárok na udělení má ten, kdo se během této 5leté doby nejvíce vyznamenal v novější geometrii. Jinak se zdá obrovská ztráta, kterou Jednota odchodem Dra. Em. Weyra doznává, býti vyvážena náhradou, již získává v novém stálém tajemníku a jímž není nikdo jiný, než bratr předešlého, prof. Ed. Weyr.

Není pochyby, že pokud se týká reprezentace vůči cizině, byla ztráta Jednoty touto náhradou kryta velice uspokojivě. Avšak nahraditi Jednotě Emila Weyra doma, v jejím vlastním srdci, bylo příliš těžkou úlohou. S počátku šlo arcíť vše po starém. Pořádaly se přednášky, vydávaly spisy. Redakci Archivu převzal Ed. Weyr a po ukončení prvního svazku rozšířena tato redakce o prof. Dra. K. Domalípa a Dra. A. Seydlera. Časopis redigoval Dr. Studnička osvědčeným způsobem, úspěšně pokračováno ve vydávání učebnic. Do konce roku 1877 vydána třídílná »Deskriptivní geometrie pro vyšší školy reálné« od prof. Č. Jarolímka a »Sbírka úloh z algebry« od Hromádka a Strnada, od prof. Jos. Pšeničky vydána během r. 1876—77 »Briotova mechanická theorie tepla« a od Dra. F. J. Studničky »Karel Bedřich Gauss«, co separátní otisk životopisu

Gaussova sepsaného k slavnosti 100letých narozenin Gaussových a uveřejněného ve slavnostním čísle VI. ročníku Časopisu, jež u příležitosti této slavnosti, Jednotou pořádané, bylo vydáno. Toliko Věstník přestal vycházeti, ukončiv svoji dráhu 6. číslem III. roč. r. 1875.

Nicméně stará horlivost začíná poněkud ochabovati. Můžeme tak souditi z toho, že v roce 1876 počato s vyplácením honorářů jak za články pro Časopis, tak i pro Archiv, a sice obnosem 1 zl. za tiskovou stránku. Stalo se tak k návrhu Studničkově učiněnému s tím odůvodněním, že jest do Časopisu málo přispívatelů. Jinou známkou chabnutí jest stále klesání fondu, který ze 6000 zl., jež okrouhle měl při odchodu Weyrově, klesl do konce roku 1877 na 1900 zl. Jest sice pravda, že peníze ty vydány téměř jen na krytí výloh zvýšené činnosti publikační a na nájemné, kdežto administrace nestála vzhledem k velké agendě, jaká zde byla, téměř nic, avšak co to bylo platno, když většina vydaných spisů zůstávala ležeti a peníze do nich vložené se nevracely. A jiných zdrojů, mimo příspěvky členů 5zlatových a 4zlatových, zde nebylo. Naděje, již Houdek kladl do změny stanov, pokud se týkala zvýšení příspěvků členů zakládajících z 20 zl. na 50 zl., zklamala. Většina členů zakládajících a korporací nikterak nespěchala svůj příspěvek na tento nový obnos doplniti. A tak, když na valné hromadě dne 3. dubna 1878 (jež měla vlastně býti konána koncem roku 1877) předseda Dr. F. J. Studnička a ředitel Dr. F. Houdek složili definitivně své funkce, začal v Jednotě stav dosti kritický.

Nutno přiznati, že tato krise byla do jisté míry nevyhnutelnou, a zárodek její třeba hledati v tom rychlém tempu, se kterým rozvoj Jednoty se uskutečnil. Jednota jaksi předstihla samu sebe, vytvořila více, než v dané době mohla ztrávit a snést. A byla to především činnost publikační, jež nutně musila vésti k potížím, a to z několikerych důvodů. Především zdroje hmotných prostředků, z nichž se značné náklady na spisy měly kryti, postrádaly, až na příjmy, plynoucí z příspěvků členů činných, všeliké stálosti. Neboť všecky ty dosti značné obnosy, jež se agitační horečce Houdkově podařilo tak obdivuhodným způsobem sehnati, byly penězi danými jednou pro vždy. Mělo se tudíž na peníze tohoto druhu hleděti jako na základní kapitál, z něhož jest dovoleno bráti toliko úroky. To se sice dobře cítilo, a Dr. Houdek ve Věstníku o tom nemálo psal, ve skutečnosti se však na to nehledělo, nýbrž dělaly a realizovaly se publikační plány tak, jakoby obnosy ty představovaly stálý důchod.

K tomu přistupovala druhá, neméně závažná okolnost. S vydáváním spisů a se vzrůstem skladu knih nákladem Jednoty

vydaných neb do prodeje přejatých (a těchto posledních byla za této doby již dosti slušná řada), vzrůstal v Jednotě velmi rychle obor prací rázu čistě obchodnického. Kdo měl tuto práci, jež dle své povahy měla být rozhodně prací placenou, konati? Ředitel? Ten ji ovšem z větší části také konal, ale kdo by na něm mohl žádati, aby se tomu věnoval cele? Pokud jde o Houdka, není pochyby, že týž v dřívějších dobách své činnosti to dovedl cele se Jednotě věnovati; ale v době, o kterou se teď jedná, měl Houdek již vlastních starostí příliš mnoho, jsa současně professorem na střední škole a ředitelem své továrny na fysikální stroje, již spolu s Hervertem po Neunnamovi byl převzal, a pak, doby mladistvého nadšení byly u něho přirozeně také již ty tam. A obdobně, co řečeno o skladu knih, platí o knihovně. Výměna se zahraničnými společnostmi obohacovala rychle knihovnu. Mělo-li však toto obohacování míti opravdovou cenu, bylo třeba pečlivého vedení a katalogisování knihovny, zvláště pak ustavičné kontroly docházejících časopisů. Uvážíme-li však, že knihovna byla po dlouhou dobu v místnostech naprosto nedostatečných, nedostatečných nejen, pokud byla odkázána na jednu, dvě skříně v té které univerzitní posluchárně, ale i když Jednota pronajala vlastní místnosti, nebudeme se diviti, že spořádané vedení knihovny zůstávalo po většině jen zbožným přáním knihovníků.

Bylo by tudíž bývalo žádoucím zříditi kancelář Jednoty se stálou placenou silou, jež by práce svrchu naznačené obstarávala. Stal se sice k tomu jakýsi náběh tím, že jeden z knihovníků dostal v místnostech Jednoty volný byt a k ruce posluhovačku, a povinnost v knihovně třikrát týdně úřadovati a ze skladu knihy dle potřeby expedovati, ale opatření toto bylo zcela nedostatečné.

A tak, když za provolávání »Slávy« Houdek na valné hromadě dne 3. dubna 1878 opouští aktivní roli v Jednotě, již po 10 let zastával, jeví se další dráha Jednoty povážlivě zatarasenou: na jedné straně ze 6000 zl., jimiž fond před nedávnem se stkvěl, zbývá v pokladně pouhých 1900 zl., na druhé straně straší spousta často pochybných, nejistě zaznamenaných požadavků Jednoty u přečetných dlužníků a plno neurčitostí a nejistot v jejím hospodářství, ať již jde o účty všeho druhu, ať o sklad neb knihovnu. Není pochyby, že tento stav byl ze všech tehdejších současníků nejlépe znám Houdkovi, a mají proto přímo varovný hlas poslední z jeho slov, jimiž se loučí a jež cituji:

»Skládaje, pánové, v ruce vaše mandát, který jste mně před 3 roky udělili, děkuji vám za podporu, které se mně po celý čas mého úřadování od vás dostávalo. Nemohla však na

Augustin Pánek.

dále v úřadě mně svěřeném pro nával jiné práce setrvati, vzdávám se po 10leté činnosti úřadu svého a prosím: Neopouštějte Jednotu, naši pýchu! Stůjte při ní svorně a stále! Z malého spolku vznikla Jednota naše, nedopusťte, aby opět klesla na malý společek.

Doufám, že tak učiníte a provolávám Jednotě: Na zdar!«

Konkretní ilustraci stavu, jaký v Jednotě této doby asi byl, podávají neilépe návrhy, jež jménem kontrolující komise učinil na téže valné hromadě dne 3. dubna r. 1878 prof. Václ. Starý, totiž:

»1. Zvláštní komise 5členná vyšetří a podej zprávu příští valné hromadě, kolik výtisků každé knihy Jednotou vydané se tisklo, kolik výtisků se prodalo a kolik jich dosud má býti na skladě.

2. Sdělaný inventář všech spisů na skladě budiž odevzdán některému členu výboru, aby správu jeho pod zodpovědností vedl.

3. Za účelem tím založena budiž pro každou knihu a spis vydaný Jednotou zvláštní kniha účetní, z níž by bylo patrnó, zdali kniha nebo spis nese užitek, či je-li při něm škoda. Platí to i o časopise spolkovém.

4. Částky peněžité větší 2 zl. nechť poukazuje ku placení předseda nebo celý výbor.

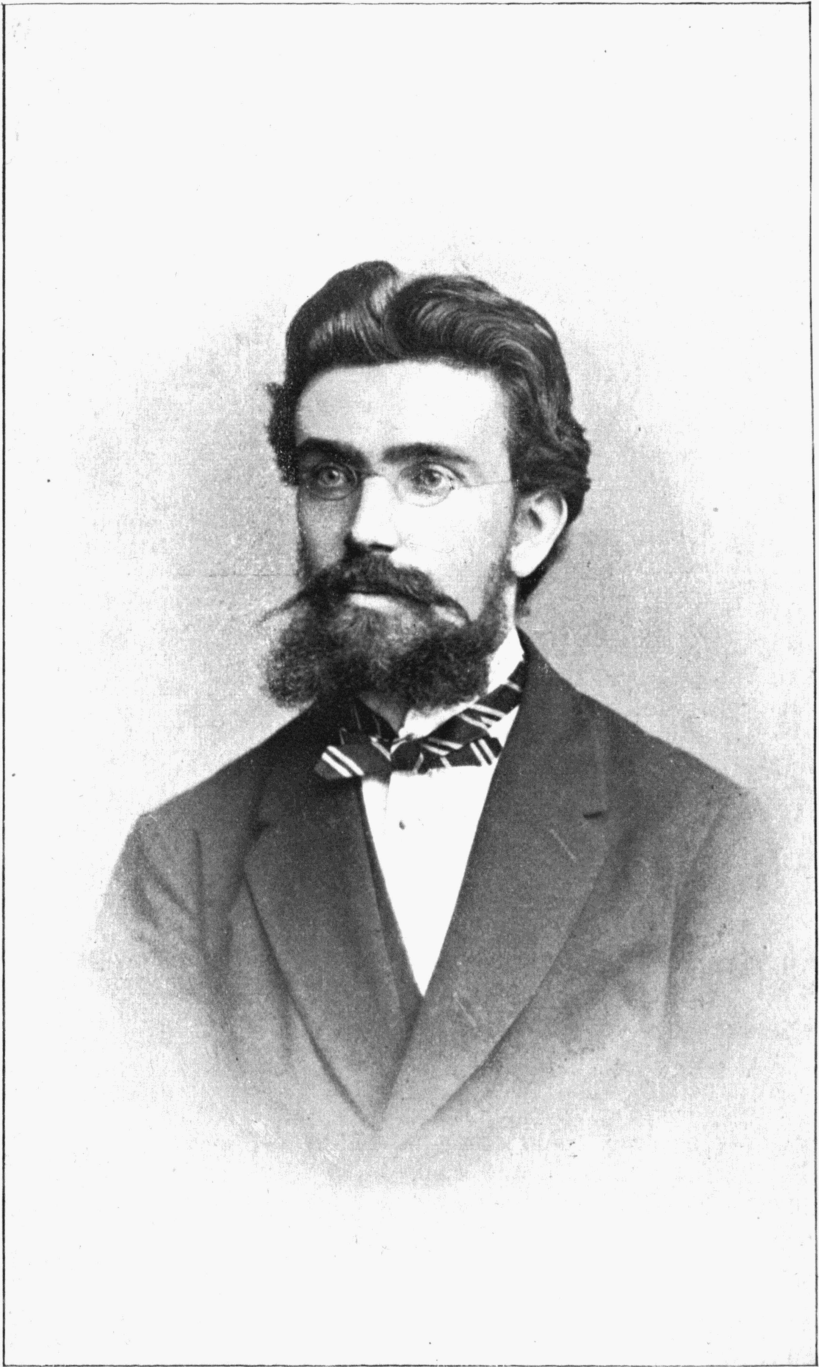
5. Do seznamu údů budiž zaneseno, kdo má co platiti a zdali zaplatil.«

Výbor, zvolený na této valné hromadě, v němž nástupcem Studničkovým v předsednictví se stal ředitel stř. školy M. Pokorný a Houdkovým Dr. Aug. Seydler, zamezil především finanční ruinu Jednoty tím, že zastavil po ukončení druhého svazku další vydávání Archivu. Zjednati však pořádek ve vnitřním hospodářství byla úloha příliš těžká a Seydler byl příliš vědecky zaměstnán, než aby ji mohl provésti. Cítě nedostatečnost svých sil k této úloze vzdává se proto po roce (11. července 1879) funkce ředitele a jeho nástupcem se stává prof. na I. čes. reál. gymn. J. Sobička, později zemský inspektor.

Za jeho úřadování, jež trvá plných 5 let, nastává podstatné zlepšení. Usilovné snaze Sobičkově podařilo se uvésti aspoň trochu jasů a pořádku do vnitřní správy, spořádati jakž takž sklad; za něho sestaven hlavní katalog knihovny a tato spořádána. Jednota dvakráte přestěhována (r. 1879 do Spálené ul. č. 51 a r. 1881 do Vladislavovy ul. č. 7.). Ustavičnému klesání peněžní hotovosti učiněna přítrž roku 1882, kdy dosaženo minima 1052 zl., a to jednak docílením ministerské podpory na vydávání Časopisu, jednak blahovůli prof. sboru čes. filosofické fakulty university toho roku rozdělené, jenž poskytl

knihovně pohostinství v místnostech matematického semináře. Avšak plného obrození dočkává se Jednota teprve za nástupce Sobičkova, jímž jest prof. na průmysl. škole Václ. Řehořovský, nyní c. k. dvor. rada a prof. české techniky v Brně v. v.

Řehořovský, jenž byl již od r. 1880—81 členem výboru, stal se ředitelem Jednoty 3. března 1884 a zastával úřad ten skoro plných 13 let, totiž do konce r. 1896. Chtěl bych užiti nejkrásnějších slov k vyličení činnosti Řehořovského během této doby. Avšak i kdybych ovládal péro tak, jak bych si k tomuto cíli přál, jako že neovládám, nebylo by mi to mnoho platno. Není zde oslňujících efektních událostí, jež by bylo možno vzletně líčiti. Jest to činnost tiché, neúnavné práce, o jejíž velikosti nejlépe dovedou mluvití suché číslice. Jednota, jejíž pokladna při nastoupení Řehořovského chovala něco přes tisíc zlatých a jejíž vnitřní hospodářství, k němuž náležel v prvé řadě stále ještě dosti tajemný sklad knih z větší části málo nebo nic nekupovaných, volalo na všech stranách po reorganizaci a spořádání, vládne v den, kdy Řehořovský se svého úřadu ředitelského definitivně vzdává, více než 10,000 zl. na hotovosti, mimo to vzorně vedeným skladem knih v ceně aspoň dvojnásobné a knihovnou dobře spořádanou a katalogisovanou, na niž za dobu jeho ředitelování věnovala bezmála 5000 zl. Probíráme-li se zápisy z této doby a vmyšlíme se do toho, co psaní, co pochůzek, co práce fysické i duševní bylo nutno k docílení tohoto výsledku, uvážíme-li jen, že téměř bezprostředně po odstoupení Řehořovského byla Jednota nucena k obstarávání celé té agendy, již on po tolik let skoro sám a zcela zadarmo vedl, seříditi kancelář, jejíž režie stála hned na tisíc korun a dostoupila dosti brzo výše mnohem větší, a to když už zde byla schůdná a pohodlná cesta vytvořená právě Řehořovským, pochopíme, že jen živé nadšení pro nějaký vyšší cíl, pro myšlenku vznešenou a fascinující to mohlo být, jež dovedlo dodatí Řehořovskému potřebné síly, trpělivosti a sebeobětavosti. A tento cíl Řehořovský měl. Obraz, jež v srdci nosil, kreslil mu Jednotu, středisko veškerého matematicko-fysikálního vzdělání u nás, jako pravou matku, jež přísti sluhý těchto věd, pokud jsou ještě dětmi, něžné a laskavé ku předu vede (vydávání dobrých učebnic), když pak v jinochy dospějí, pevnou a jistou rukou a lahodným jazykem mateřským jim otvírá brány těchto věd i jejich široké obzory (učebnice vysokoškolské a knihovna), mužům pak skýtá svou pomoc a podporu při dobývání nových pokladů. Není pochyby, že tento obraz nosili v srdci také jiní, že již i samým zakladatelům Jednoty tanul na mysli. Zásluhou Řehořovského jest, že dovedl pro uskutečnění tohoto obrazu a pro trvalé dosažení tohoto

Václav Starý.

cíle pracovati více než ostatní, tak jako nikdo jiný. Měl-li tento cíl pro všechny časy býti dobyt, bylo nutno postavití Jednotu na vlastní nohy, opatřiti ji pro vždy dostatečně silnými zdroji hmotnými. A o to pracoval Řehořovský s takovým nadšením a pílí neúmornou, že si zajistil obdiv a vděčnost všech přátel Jednoty pro všechny časy. Ba již za svého ředitelování těšil se Řehořovský pro tyto své vlastnosti a pro svou milou, skromnou povahu neomezené úctě veškerého výboru, jehož předsedou pro celý ten čas byl Martin Pokorný, ředitel c. k. střední školy, místopředsedou prof. Aug. Pánek, stálým tajemníkem prof. Ed. Weyr, a členy, většinou dlouholetými, prof. Dr. A. Seydler (až do své smrti 22. června r. 1891), po něm prof. Č. Strouhal, prof. J. Červenka, prof. A. Adámek, prof. O. Ježek, prof. Č. Jarolímek, prof. J. Slavík, Dr. J. Theurer, inženýr M. Šlechta, prof. B. Procházka, prof. Dr. J. Mayer, asistent Jan Sobotka, J. Krkoška, prof. V. Starý, V. Šťastný, B. Mašek, F. Bayer, J. Kropáček, J. Mareš, prof. J. Koch, J. Herzán, prof. A. Jeřábek, Dr. Václ. Felix, asistent Dr. Vl. Novák, doc. čes. univ., Fr. Nušl, K. Petr, J. Muk, Jarosl. Sobotka, A. Rosa, J. Bezdíček, V. Jung, F. Nachtikal, L. Červenka, Dr. B. Kučera, J. Malíř, A. Batěk, K. Rón, J. Klobouček. Příklad Řehořovského táhne ostatní, tradicionelní soulad a součinnost výboru stupňuje se v pravé pouto přátelství. Sezení výboru stávají se duchovním hodem mužů dětinně se radujících z úspěchů své tiché součinnosti a stálého, čím dále tím rychlejšího rozkvětu Jednoty. Ráz, jež Řehořovský této době vtiskuje, a podíl, jež na docileném rozvoji má, jsou tak velké, že právem dovolují nazvatí celou tuto dobu dobou Řehořovského.

Jak již na jiném místě řečeno, není tato doba bohatá velkými událostmi. Vnitřní život byl, pokud se výboru týče, právě již dostatečně charakterisován. Účastenství členstva ostatního bylo většinou dosti chabé. Počet týdenních schůzí a přednášek klesá v některých letech na míru zcela nepatrnou, nejvíce v letech 1883—86, kdy také počet členů činných následkem malého počtu studentů dostupuje minima. Oživení nastává vždy, kdykoliv se Jednotě udá vystoupiti veřejně. Takových příležitostí bylo několik. V roce 1877 byla to slavnost 100letých narozenin Gaussových, o níž již se zmínka stala, v roce 1880 První sjezd českých přírodovědců a lékařů. Jednota vydala k tomuto sjezdu, odbývanému o svatodušních svátcích, slavnostní číslo Časopisu a poprvé vypsala Cenu Weyrovu. Cena udělena komisi, v níž zasedali předseda Jednoty M. Pokorný a profesoři Dr. F. Studnička a Dr. Ed. Weyr, profesorovi J. Šolínovi za spis »Theorie zevnějších sil trámu přímého«. Stejně cílá byla účast Jednoty a jejího členstva na

druhém sjezdu r. 1882. Rok 1882—83, tak důležitý pro další kulturní vývoj českého národa rozdělením dosud utrakvistické university na českou a německou, jest pro Jednotu rokem obratu k novému a trvalému vzestupu, a tím rovněž pro Jednotu rokem památným. Pohostinství na akademické půdě, jehož se knihovně mumificenci prof. sboru filosofické fakulty toho roku dostává, trvá až do dnes a potrvá bohdá pro vždy. Valná hromada za rok 1883—4, odbývaná v prosinci 1884, podává ústy Řehořovského, jenž vystupuje co zástupce ředitele, doklady tohoto obratu. Cituji některé body jeho zprávy.

». . . S potěšením zaznamenávám, že i finanční stav Jednoty letošním rokem opět se zlepšil . . .

Přáním kontrolující komise, vysloveným v minulé valné hromadě, snažil se výbor všemožně vyhověti. Tak použil ředitel Jednoty p. J. Sobička prázdnin vánočních k tomu, aby sklad uvedl do pořádku, složiv většinu knéh do beden; zásoby starších ročníků »Časopisu«, které nemohly pro nedostatek místa složeny býti do beden, uspořádal nižepsaný (rozuměj Řehořovský) do malých, snadno přenosných balíků, čímž ulehčena manipulace a získán přehled ve skladu. Dále byly příčinám účetního Jednoty, p. M. Šlechty, sestaveny účty jak členské, tak i kněhkupecké a na základě jich bude lze domáhati se starých nedoplatků; u některých se tak již stalo a to se zdarem. Zejména uvěsti dlužno, že účty skorem všech kněhkupeců, s kterými Jednota jest ve větším obchodním spojení, jsou již nyní v úplném pořádku.

Práce ty jsou dobrou přípravou ku dosažení cíle již po dlouhá léta výborem sobě vytčeného, aby sestavena býti mohla úplná bilance jmění spolkového. Bude to jednou z hlavních úloh nového výboru, aby v pracích takto započatých pokračoval a cíle zmíněného dle možností již letošním rokem dosáhl.»

Připominám hned, že to tak rychle nešlo: práce byla mnohem větší, než si Řehořovský představoval, tak že čteme výkaz jmění spolkového po prvé ve zprávě výroční k valné hromadě dne 26. listopadu 1888.

Vzhledem k stále klesajícímu počtu členů z řad studentstva změněny na těžce valné hromadě stanovy z roku 1874. Změna týkala se především snížení členského příspěvku studentů na 2 zl., jakož i výslovného rozlišení členů nezakládajících na 2 kategorie, na členy skutečné a činné. Takže čl. 3. starých stanov, jenž zněl:

»Údem Jednoty stane se, kdo výborem přijat, povinností v čl. 5. uvedeně plniti se zaváže«,
byl předělán takto:

Čeněk Jarolímek.

»Čl. 3. Členové jsou:

a) zakládající, b) skuteční, c) činní.

Zakládajícím členem stává se ten, kdo výborem přijat, složí do spolkové pokladny 50 zl. r. č.

Skutečným členem jest ten, kdo výborem přijat, ročně pět zlatých r. č. do spolkové pokladny odvádí.

Činnými členy mohou býti jen posluchači vysokých škol pražských, pak assistenti škol středních a vysokých, jakož i kandidáti professury; platí ročně 2 zl. r. č., a článek 5. přiměřeně stylisticky upraven, aby se v něm neopakovalo, co je již v čl. 3.

Ostatní změny byly zcela nepodstatné, většinou jen stylistické.

Připomínám hned na tomto místě, že za ředitelování Řehořovského byly stanovy tyto znovu pozměněny na valné hromadě 13. prosince 1890. Změna se dala především zase za účelem snížení příspěvku, a to členů skutečných z 5 zl. na 4 zl. Za tím účelem pozměněna stylisace v ten smysl, že při povinnostech členů skutečných řečeno, že »odvádějí příspěvek valnou hromadou stanovený«, a do práv valné hromady vloženo jako poslední bod »stanoviti výši ročního příspěvku členů skutečných«. Při té příležitosti provedeny některé změny, řekli bychom stylistické, jež však poněkud omezily pravomoc týdenní schůze. Čteme totiž ve starých stanovách o týdenní schůzi:

»Jest-li přítomno deset členů, náleží takové schůzi též:

a) Vyřizovati běžné záležitosti;

b) vykládati a měniti všechny řády;

c) vykonati v čas potřeby doplňovací volbu« atd.,

kdežto v nových stanovách stojí sub a) »vyřizovati výborem předložené záležitosti«, odstavec b) starých stanov jest úplně vynechán, a sub b) dán odstavec c) starých stanov.

Také rozmnožen výbor o 1 člena, takže má celkem 16 členů, a mandát všech prodloužen na 3 léta. Jeho pravomoc rozšířena o dva body, totiž:

»i) vykládá i mění všechny řády spolkové;

j) povolává za vystouplého člena výboru náhradníka«.

Místo Prahy stanoveno Museum za správce jmění Jednoty v případě jejího rozpuštění.

Největšího osvěžení a posílení vnitřního života dostalo se Jednotě tichou slavností, již oslavila své dvacetipětileté trvání. Slavnost konaná dne 24. března 1887 péčí členů výboru professorů: J. Červenky, J. Slavíka, J. Sobičky, V. Starého a V. Řehořovského skládala se ze slavnostní schůze o 6. ho-

dině večerní v bývalé Primátorské síni na Staroměstské radnici a z banketu po schůzi v Měšťanské Besedě.

Schůzi slavnostní, na niž se dostavil velký počet vynikajících hostů v čele s rektory obou vysokých škol, jimiž byli Dr. E. Ott a Dr. Ot. Feistmantel, zahájil předseda Jednoty, ředitel a t. č. zemský poslanec M. Pokorný, proslovem velice srdečným. Potom následovala přednáška prof. Dra. G. Blažka, jednoho ze zakladatelů Spolku pro volné přednášky. Nejvýznamnější části této přednášky jsou na prvních stranách tohoto spisu. Po Blažkovi přednášel prof. Dr. A. Seydler »O životě a vědecké činnosti Rogera Josefa Boskoviče«, kterážto přednáška vydána tiskem jednak v brožurce nadepsané »Na paměť dvacetipětiletého trvání Jednoty českých matematiků«, jednak v Časopise, roč. XVI., p. 257, kdež tato brožura celá otištěna.

Na banketu připil předseda M. Pokorný císaři a králi Františku Josefu I., provolav mu, jakožto dárci ústavy, která stavitelům Jednoty umožnila jejich dílo, »Sláva«, což nadšeně opakováno, prof. Dr. F. J. Studnička připil zakladatelům Jednoty, na jedné straně Dru. G. Blažkovi a jeho pomocníkům, na druhé Dru. Em. Weyrovi a Dru. F. Houdkovi, Ed. Weyr učeným společenstvem, s nimiž Jednota jest ve styku, prof. Dr. K. rytíř Kořistka vědecké vzájemnosti a přátelské jednotě českých vědeckých pracovníků, konečně prof. Dr. Č. Strouhal způsobem velmi vtipným přál Jednotě všeho zdaru do budoucna.

Z přečetných telegramů a dopisů připomínám zvláště dopis čestného člena Jednoty a spoluzakladatele Spolku pro volné přednášky Dra. J. Fingra, t. č. prof. při vysoké škole technické ve Vídni.

Pro nás má největší zajímavost doslov, který do jmenované brožurky ke zprávě o slavnosti připojil V. Rehořovský, a jenž zní:

»Čtvrt století tomu, co Jednota zahájila svoji činnost v české veřejnosti; bylo by zajisté prospěšné a zdravé, abychom spravující se hlubokou pravdou, obsaženou ve slovech: »Poznej sebe sama«, při této příležitosti poohlédli se zpět a nepředpojatě odpověděli sobě na otázku: »Užila Jednota vždy přiměřených cest, aby úkolů sobě vytčených dosáhla? Vyplnila ono místo, které v naší organizační vědecké jí náleží?«

Uznávám však za nutné ponechat odpověď k otázkám těm posuzovateli nestrannějšímu, ja přesvědčen, že bych líčil jasnými barvami i tam, kde snad poněkud temnějších odstínů by bylo užiti. Těšme se tomu, čeho jsme dosáhli. Jednota vítězně přestála nebezpečné doby svého mládí; jako každý zdravý organismus živoucí vyvínovala se v prvních létech rychle, rychleji, než přirozený základ její to dovoľoval; bouř-

livé ony doby mládí minuly, zdravá reakce nastala a Jednota dostala se do pravidelných, klidných kolejí, kteréž jedině jsou zárukou trvalého vzrůstu a rozvoje.

Jednota jest přirozeným doplňkem našich vysokých škol, poskytujíc nynějším i bývalým posluchačům těchto škol hojných prostředků k dalšímu vzdělávání se; působení její jest však mnohem širší, zahrnujíc v se i naše pilné studentstvo středních škol, které statně u pěstování mathematických věd sobě vede a jehož značný počet k odběratelům a čtenářům »Časopisu« náleží. Kdo může posouditi veškeré účinky tohoto vědeckého spojení? Kdo udati, nebyla-li tím vzbuzena záliba ku vědám mathematickým v mnohém studujícím, který nyní s prospěchem a zdarem vědy tyto pěstuje?

Majíc na zřeteli pouze vědu a pěstování její v jazyku českém a šíříc známost o tom v cizině, získala si Jednota nemalé zásluhy o to, že národ náš v oboru matematiky a fysiky dobrého jména v cizině sobě dobyl. Tvrdí-li se z některé strany, že věda nemá zvláštních národností a vlastí, dokázala Jednota, že může i menší národ mateřským jazykem své potřeby vědecké si opatřiti, aniž by národnost a vlast jako nepotřebnou aneb dokonce překážející přítěž odhoditi nucen byl.

Cíl Jednoty jest jasný; soustřeďovati ve členstvu svém veškeré odborníky, podporovati lásku a chuť k pěstování věd mathematických u studujících, povzbuzovati talenty vynikající a konečně býti prostředníkem, ano i representantem této domácí duševní činnosti vůči cizině, toť jsou hlavní, zajisté krásné účely její; kéž dostane se jí při sledování účelů těch všestranné vydatné podpory!«

Tato slova jsou prostou, ale přiléhající charakteristikou celé této fáse vývoje, již líčíme. Stojíce opodál a hledíce do minulosti, chápeme a oceňujeme jejich smysl lépe, než to bylo možno v době, kdy byla napsána.

Součástíkou, ne málo důležitou, této slavnosti bylo vypsání ceny Weyrovy; bylo to po druhé. V porotě zasedli profesoři: Dr. F. J. Studnička, J. Šolín a Ed. Weyr a udělili cenu tu stejným dílem středoškolským profesorům F. Machovcovi v Karlíně a J. Vaněčkovi v Jičíně.

Úcta a vděčnost k mužům věhlasným, jež obětavou přízní prospěch a zdar Jednoty nějakým způsobem zveličili, byla a zůstala v Jednotě tradicionelní. Jednota neopominula nikdy vhodné příležitosti, těmto citům svého členstva dáti způsobem okázalým přiměřený výraz. Takových příležitostí naskytlo se za doby Řehořovského několik a také ony přinesly Jednotě povzbuzení a osvěžení.

Sem patří hold, vzdaný památce prof. Jakuba Kulíka, jenž svým nám známým darem Spolku pro volné přednášky se

stal zakladatelem spolkové knihovny. Jednota, používši příležitosti 60letého výročí, kdy Kulík začal svoji učitelskou činnost v Praze, uspořádala 14. prosince 1886 v Měšťanské Besedě přátelský večer spojený s přednáškou prof. Dra. F. J. Studničky »O životě a působení prof. J. Kulíka«, po níž následovalo ještě několik slov vzpomínek předsedy Jednoty řed. M. Pokorného. Přítomno bylo mnoho vzácných hostů a členů Jednoty. Dvorní rada prof. Dr. Ant. Randa tlumočil díky rodiny Kulíkovy za tuto oslavu. Večer se neobyčejně líbil a vyslovováno přání, aby členové častěji podobným přátelským způsobem se scházeli.

Druhou slavností toho druhu byla slavnost Vydrova. Poprsí P. Stanislava Vydry, bývalého profesora matematiky při universitě pražské a spisovatele první české algebry, bylo v Klementinu kdesi v nedůstojném zákoutí zastrčeno. Jednota dala poprsí toto z podnětu a za hmotného příspěví protektora svého Dra. F. J. Studničky opravit a přenést do matematického semináře, jenž hostil její knihovnu. Akt tento oslaven 29. listopadu 1886 schůzí v místnostech tohoto semináře, kdež před poprsím Vydrovým, ověnceným věncem vavřínovým, účastníci a členové Jednoty vyslechli řeč předsedy Jednoty ředitele M. Pokorného, již zásluhy oslavence byly vyličený. Poprsí toto zdobí dnes krásně schodiště nového ústavu matematicko-fyzikálního u Karlova.

Když prof. Ed. Weyr, stálý tajemník a čestný člen Jednoty, odmítl r. 1890 nabízenou mu stoliči matematiky na universitě vídeňské, dav přednost domácí půdě, na níž působil, uspořádal mu výbor čestný večer dne 21. června a dne 30. června téhož roku přátelský večer prof. J. Sobičkoví, bývalému řediteli a pokladníku Jednoty, jenž byl povolán do Vídně do ministerstva.

Velká byla slavnost, již Jednota uspořádala svému protektoru prof. F. J. Studničkovi, když týž dovršil koncem r. 1892 třicátý rok své činnosti učitelské, byv při té příležitosti vyznamenán řádem železné koruny třetí třídy. Jednota především zvláštní deputací prof. Aug. Pánka co místopředsedy a prof. Řehořovského co svého ředitele blahopřála svému protektoru a na to 7. prosince 1892 uspořádala mu ve velké dvoraně Měšťanské Besedy slavnostní večer, který shromáždil veliký počet členů z Prahy i z venkova, zástupce c. k. čes. akademie a král. společnosti nauk, zástupce university i techniky, přečetných korporací a spolků, jakož i množství projevů písemných neb telegrafických.

Stejně srdečně gratulovala Jednota svému protektoru v květnu 1896 k dovršení třicátého roku působení na vysokých školách pražských deputací prof. Dra. Gust. Grusse, Frant. Hro-

Náhrobek P. Václava Šimerky v Praskače u Hradce Králové.

mádky a Václ. Řehořovského. Když pak nedlouho potom 27. června 1896 dosáhl šedesátky, podala mu deputace z prof. Ed. Weyra, řed. V. Starého a posl. univ. B. Kučery skvostnou adresu podepsanou celým výborem.

Nejtrvalejší bude památka, již Jednota oslavila svého dlouholetého příznivce a znamenitého matematika a člověka českého, P. Václava Šimerku, jenž i při smrti na ni pamatoval (zemřel 26. prosince 1887 v Praskačce u Hradce Králové), odkázav jí své knihy mathematické a fysikální. Časopis Jednoty přinesl především hned ve svém XVII. ročníku z roku 1888 vřelý životopis svérázné této individuality, napsaný pérem Aug. Pánka, a dne 1. listopadu r. 1889 odhalila Jednota pomník, který mu za pomoci přátel a příznivců jeho na rově v Praskačce postavila. Pomník tento, jehož vyobrazení přinášíme, bude po vždy hlásati i se svým druhem na hřbitově Olšanském, o němž později bude řeč, kterak dovede Jednota českých matematiků ctít a vzpomínat.

Pomník zhotoven jest dle návrhu prof. Moravce sochařem Janderou z hořického pískovce. Bronzový medaillon Šimerkův na přední straně zasazený byl lit dle modelu zhotoveného na odborné škole v Hořicích. Práce veškeré provedeny za dozoru ředitele této školy (nyní vládní rady a odb. inspektora v ministerstvu veřej. prací) V. Dokoupila. V čele pomníku jest nápis: »Zde odpočívá v Pánu P. Václav Šimerka, farář a zasluhující spisovatel mathematický. Nar. 20. prosince 1819, zemřel 26. prosince 1887.« Na levé straně čteme: »Jednota českých matematiků«; na pravé straně: »Svému čestnému členu«. XIX. ročník Časopisu přinesl podrobné vypsání slavnosti se svěcením spojené, jakož i obraz pomníku.

Později ještě rozmnožena a členům rozprodána zdařilá fotografie Šimerkova.

Jak se samo sebou rozumí, zúčastnila se Jednota vždy vhodným způsobem všelikých projevů veřejného života, pokud měly ráz a význam kulturní neb národní. Výslovné zmínky zasluhují účastenství Jednoty na výstavách, pokud spadají do tohoto období.

První takovou výstavou byla výstava učebních knih a pomůcek českých, již uspořádal Ústřední spolek profesorů středních škol českých o letnicích r. 1886. Jednota vystavila svou sbírku Koperníkovu.

Zemské a jubilejní výstavy zúčastnila se Jednota způsobem několikrát. Především vystavila samostatně péčí svého ředitele prof. V. Řehořovského v oddělení XXIII., Školství a literatura, na 58 děl, jež svým nákladem vydala v letech 1870—1890. Mimo to půjčila učebnice svým nákladem vydané c. k. zemské školní radě, jež uspořádala výstavu veškerých

školních knih užívaných na středních školách v roce 1890—91. A konečně výboru, který obral sobě za úkol uspořádati výstavu veškerých českých knih ve století 1791—1891 vyšlých, půjčila Jednota svoji Kopernikovu sbírku, jakož i množství jiných knih.

Diplom s právem ražení zlaté medaille byl Jednotě a jejímu neúnavnému řediteli zaslouženou odměnou.

Účastenství Jednoty na výstavě národopisné r. 1895 bylo rovněž odměněno diplomem a mimo to bronzovou medailí; bylo dílem komise z členů výboru prof. A. Pánka, prof. Řehořovského, Dra. V. Felixe a posl. univ. J. Malíře. Jednota vystavovala jednak v odboru literárním, kamž zapůjčila veškeré knihy ze sbírky Kopernikovy, dále v odboru akademickém, kdež přehlednými diagramy byla znázorněna činnost akademiků v Jednotě, a konečně uspořádala samostatnou výstavu jednak veškerých děl nákladem Jednoty až do roku 1895 vydaných, jednak diagramů, jimiž přehledně znázorněna spolková činnost od založení Jednoty až do konce správního roku 1893—4.

Jest dodati, že v komisi výstavní, ve které všem členům připadl slušný podíl na vykonané a značné práci, nejvíce se uplatnil J. Malíř, od něhož také byly sestaveny zmíněné diagramy. Výbor dal svému uznání výraz způsobem pro Malíře velice lichotivým, projeviv mu ve svém sezení 14. června 1895 na návrh c. k. ředitele V. Starého své díky povstáním celého výboru. Prof. Koch při tom žertovně dodal, že kdyby Jednota měla právo dávat medaille, že by Malíř dostal tu největší.

Rozumí se samo sebou, že událost pro vědecký a kulturní rozvoj českého národa tak dalekosáhlá, jakou bylo založení České Akademie císaře Františka Josefa, neprošla v dějinách Jednoty bez povšimnutí. Slavnostního otevření Akademie dne 18. května r. 1891 účastnila se Jednota deputací M. Pokorného a Aug. Pánka a navázala brzy na to čilé vědecké spojení s touto nejvyšší naší vědeckou institucí, jejímž jest v mnohém směru doplňkem.

Vědecká činnost Jednoty byla ve většině let této doby, pokud jde o její projevy v přednáškách a týdenních schůzích, celkem dosti malá. Zvláště v období, kdy Řehořovský se stal ředitelem, bylo přednášek velice málo a částečná příčina toho byla již na svém místě uvedena. Tento stav se později zlepšil, nejvíce ke konci ředitelování Řehořovského, kdy do výboru přišla celá řada čilých, a řekněme talentovaných mladých sil ze řad studentstva. Avšak staré doby, jaké byly za Ěmila Weyra, se nevrátily již nikdy, ani dodnes ne. Věc je pochopitelná, uvážíme-li, že dnes se s Jednotou o tyto přednášky dělí česká universita, akademie, učená společnost a ještě jiní iaktři, čehož dříve nebylo. V Jednotě zůstali následkem toho se svými přednáškami téměř jen studenti. Nechci však

tímto vysvětlením tento fakt nějak omlouvati neb schvalovati, a touha po starých, slavných časech, jež se dosti často ozývá za dnešních dnů z úst i předních našich vědeckých pracovníků, dovoluje doufati, že tyto časy se brzy navrátí.

Jinak jest, pokud jde o činnost publikační a vydavatelskou. Prudký sráz, po němž peněžní prostředky Jednoty sjely během krátké doby v letech 76—77 na méně než pouhou třetinu, schladil sice značně dosavadní vydavatelské nadšení, jež pozvolna učinilo místo prozíravé rozvaze. Přestaly se vydávati překlady spisů, ovšem že velmi klassických, ale interessujících poměrně malý kruh čtenářstva a odsouzených tudíž předem k odpočinku ve skladu Jednoty. Ba, jak už jsme slyšeli, i Archiv zastaven. Za to věnována plná pozornost publikacím, k jichž prosperitě byly dány všechny podmínky, jak vnitřní, tak vnější. Vnitřními rozumím duševní potenci členstva Jednoty a její finanční výkonnost, vnějšími zajištěný kruh čtenářstva a s ním souvisící odbyt. K publikacím tohoto druhu patří především učebnice, v prvé řadě středoškolské, ale také vysokoškolské, a pak Časopis.

S vydáváním učebnic středoškolských učiněn již šťastný počátek za Houdka, a bylo již o tom mluveno. Za Sobičky vydávají se učebnice obou spisovatelů, Jarolímka i Hromádko-Strnada, v novém vydání, jež se za Řehořovského dle potřeby znova a znova opakují. K nim přistupují za ředitelování Řehořovského prof. V. Jelínka »Sbírka úkolů tělesoměrných« r. 1883—4, Em. Taftla »Algebra«, jejíž druhé vydání převzato koupí od dřívějšího nakladatele M. Čermáka v Klatovech, během r. 1885—6 a vydáno během r. 1886—7 vydání třetí, r. 1889—90 vydáno »V. Jarolímek, Nauka o tvarech měřických pro prvou třídu škol reálných«, v r. 1890—91 od téhož spisovatele »Geometrie pro druhou a třetí třídu škol reálných«, jež r. 1892—93 splývá s učebnicí pro IV. třídu, již dříve několikrát vydanou, v novou knihu »Geometrie pro nižší třídy škol reálných«, konečně v roce 1893—94 »Reiss-Theurer, Fysika pro vyšší třídy škol středních«, vydání pro gymnasia i pro reálky.

Také tyto knihy dočkaly se vesměs nových čtených vydání, v roce 1894—95 dokonce přeložena Jarolímekova deskriptiva i do bulharštiny.

Z učebnic vysokoškolských to byly »Výklady o funkcích monopériodických« od prof. Dra. F. J. Studničky, r. 1892, vydané s podporou nedávno založené České Akademie, a téhož autora spisek »O kvaternionech«, vydaný během r. 1893—94.

Mimo to vydán ještě za ředitelování Sobičkova během r. 1882—83 společně s prof. Machovcem téhož spis »Zobrazování tečen a středů křivosti křivek na základě nové metody« a přispěno téhož roku na vydání spisu prof. Vaněčkovi, »Křivé

čáry rovinné i prostorové«. Roku 1881—82 vydáno co zvláštní otisk z Časopisu M. Pokorného »Stručný nástin české práce v mathematice, fysice a astronomii« a r. 1884—85 obdobně »Důchod invalidní«, r. 1887—88 zásluhou J. Theurera, Kropáčka, F. Bayera a B. Maška vydán »Katalog knihovny«, a konečně od roku 1878 vydávána každoročně tištěná »Výroční zpráva«.

»Časopis« podržel primát mezi spolkovými publikacemi této doby, těše se ustavičné pozornosti jak výboru, tak i členstva pražského i venkovského. Prodělal řadu změn, z nichž četné mu byly zjevně ku prospěchu, ostatní pak ne ke škodě. K těmto posledním bych počítal změny v redakci, jež byly dvě. První, jistě bolestná to ztráta pro Časopis, nastala resignací prof. Dra. Studničky r. 1881. Studnička, jenž redigoval úplně bezplatně a s nemalou svědomitostí Časopis po plných deset let od jeho založení, měl arcif plně právo žádati za vystředání silou mladší a svěžší, sám jsa jinou rozmanitou prací přetížen. Tradice, již v těch prvních deseti ročnících Časopisu vytvořil, zajišťovala nástupci práci pohodlnou a jistě mnohem klidnější, než jak tomu bylo, když Časopis prožíval svá dětská léta, byla však také zárukou, že změna v redakci nechová pro další vývoj Časopisu vážného nebezpečství. Výbor tehdejší také plně uznával zásluhy Studničky o Časopis jak v minulosti, tak i pro budoucno, a vřelá slova, jimiž ředitel Jednoty na valné hromadě dne 10. prosince 1881 doprovází ve své výroční zprávě jeho odchod z redakce, jsou toho nejlepším dokladem. Stať ona zní:

»Jinou ztrátu utrpěla Jednota, že pan professor Dr. František Studnička pro přetížení práce se vzdal redakce Časopisu, kterou po deset let s obětavostí vzácnou byl vedl. Výbor Jednoty jednomyslně uznal s vděčností vřelou neocenitelné zásluhy, jež si pan professor Dr. Studnička o Časopis a Jednotu svou v každé příčině dokonalou prací získal, i netajil se tím, že pokud jméno Jednoty naší i mimo užší kruh známo jest, hlavně to Časopisu a tudíž v první řadě jeho redaktoru děkovati dlužno. Čítaje pana professora Dra. Studničku již od roku 1870 mezi čestné členy své nezbylo výboru než vysloviti, že pokud Jednota na posavadních základech trvati, pokud Časopis vydávati, pokud vůbec mezi družnými spolky ono přední místo zaujímati bude, za jehož dosažení opět v první řadě jemu děkovati musí, jméno jeho trvati bude u vděčné paměti členů všech.«

Zvláštní deputace z předsedy M. Pokorného, místopředsedy A. Pánka a ředitele J. Sobičky přišla dík výboru Studničkovi osobně tlumočit.

Nástupcem Studničkovým v redaktorství Časopisu byl prof. Ed. Weyr, jenž však redigoval toliko ročník XI. a XII.,

vzdav se po dvou letech této úlohy. Na to se redakce ujal r. 1883 prof. Aug. Pánek, jenž ji po celou další dobu úspěšně vedl, s počátku rovněž úplně bezplatně jako jeho předchůdci. Nicméně finanční stav Jednoty brzy dovoluje, aby redaktorovi byl povolen redakční paušál, a sice po prvé r. 1884—85 obnosem 60 zl., roku následujícího 100 zl., pak ročně 150 zl. až do roku 1893—94, kdy zvýšen konečně na 300 zl.

Pokud vnitřních poměrů se týče, převzal Časopis po zastavení Archivu r. 1878 přirozeně svou původní roli, býti tlumočnickem všeliké vědecké snahy a činnosti členů Jednoty, ale nespouštěti při tom se zřetele široký kruh čtenářstva středoškolského. Této druhé úloze hledělo se vyhověti především předkládáním studentům vhodných úloh k řešení, mezi nimi vždy aspoň jedné tak zvané cenné úlohy. Správní řešitelé této bývali pak odměňováni mathematickými knihami ze skladu Jednoty. Nicméně a, lépe řečeno, samozřejmě staré potíže, o nichž podrobněji bylo již mluveno při založení Archivu, brzy se zase objevily a budily volání po nápravě. První konkrétní návrh v té příčině učinil neúnavný ředitel Jednoty V. Řehořovský již r. 1889 na výborové schůzi v únoru konané, kdež konstatuje, že Časopisu ubývá na středních školách odběratelů, ježto obsah nevyhovuje potřebám žactva. I navrhuje proto, aby v každém sešitu Časopisu byly prvé dva archy věnovány článkům vědeckým a arch třetí článkům elementárním, vhodným pro školy střední. Tento třetí arch se má ve zvláštních otiscích rozšiřovati mezi žactvem, jež jest sice dosud nepočetnějším odběratelem Časopisu, ale pro budoucno jím nezůstane. K svému návrhu připojuje Řehořovský přesvědčivé důvody rázu finančního. Nicméně jeho návrh nenalézá ve výboru většiny. Jest proti němu redaktor Pánek, ale také jiní, Seydler, Červenka, Sobička vyslovují pochybnosti o jeho proveditelnosti, pochybnosti celkem ne příliš důvodné. A tak přikázán návrh ten komisi, v níž zasedal Řehořovský, Pánek, Seydler, Koch, Sobička. Zdá se, že komise tato příliš nespěchala s projednáním svého tématu, aspoň nikde není o jejím elaborátu ničeho zaznamenáno. Za to čteme v protokole o valné hromadě ze dne 23. ledna 1892, že na návrh p. assistenta B. Maška uložila valná hromada novému výboru vypracovati reformu Časopisu. Návrh tento hnul znovu touto otázkou a měl za následek i konečné její řešení. Reforma Časopisu položena především na program dvěma týdenním schůzím a pak diskutována v několika sezeních výboru. Jest zajímavo slyšeti některé podrobnosti.

Na první schůzi výborové, věnované této reformě, dne 24. března 1892 referuje především assistent B. Mašek o sneseních obou týdenních schůzí. Tato snesení, jež plně souhlasí s prvním návrhem Řehořovského, byla v podstatě tato:

»Navrhuje se:

1. Aby Časopis byl rozdělen na dvě části, zvláště paginované, z nichž jedna by byla věnována žákům středních škol, druhá profesorům a posluchačům. Tato část má obsahovati orientační články a státi se vědeckou revuí.

2. Aby Časopis přinášel zprávy o nových knihách domácích i cizích.

3. Aby se uveřejňovaly experimentální zkušenosti jednotlivých pánů; aby se referovalo o nových přístrojích atd.

4. Aby se v Časopise pěstovala vědecká kritika objektivní; aby se Časopis stal spolkovou publikací, aby se v něm tiskly zprávy o spolkových schůzích atd., zkrátka aby se v něm zračil vnitřní život Jednoty.

Co se týče části pro žáky, ať jsou tam články poučné a zajímavé, zejména z přírodních věd. Cena by mohla býti 1 zl. Cenné úlohy ať se nehonorují tak velkým počtem knih, ale raději ať se dají knihy skutečně cenu mající.»

Z diskusse, jež následovala a jež se protáhla ještě do několika schůzí příštích, jest zajímavavo uvést slova prof. Č. Strouhala a prof. F. Kolářka, jehož mínění si výbor vyžádal.

Prof. Č. Strouhal pointuje, že »Časopis byl založen pro zcela jiné účely, než pro jaké by dnes měl býti. Jakmile byla založena Česká Akademie, přestává ratio essendi Časopisu s toho stanoviska, které Časopis původně měl. Před založením Akademie měl býti Časopis pro autory, teď však má býti pro nás. Teď musíme vzít do Časopisu, co kdo dá: a to je velikou vadou. My dostaneme vždy články jen prostřední, ty lepší dostane Akademie. Kritika by se v Časopise naprosto neměla pěstovati. Časopis ať není příležitostí k publikování originálních článků, nýbrž spíše ke vzájemnému poučování členů Jednoty, zejména venkovských.

Co se týče žactva, je to bolný punkt. Mělo by se žákům dávat něco, co by se jim hodilo, je zajímalo. Obsah této části by se měl rozhodně rozšířit. Tím by zajímavost přišla sama sebou. Ale to by vyžadovalo pro redaktora velkého napjetí sil a museli by se určití spoluredaktoři, kdežto by třeba zůstal redaktor en chef. Reorganisace Časopisu je nutná, poněvadž Časopis má dnes zcela jiný účel než dříve«.

Míněním prof. Kolářka, tlumočeným ústy prof. Strouhala v následující schůzi výboru, 20. května 1892, jest, »aby se Časopis rozdělil. Pokud obsahu se týče, aby se pro členy vydávaly články orientační, pro studenty pak články, jež by budily interes. Není rozhodně pro to, aby se studentstvo pustilo se zřetele. Účelem Jednoty jest šířiti vědy mathematické a fysikální, a to se může díti hlavně mezi studentstvem tím, že se mu podají články zajímavé. Dosud bylo v Časopise mnoho článků mathe-

matických, čímž se stal tento suchopárným. Orientačního tam nebývalo nic.»

Z dlouhých a četných diskusí, jichž se účastnili všichni členové výboru a které zaujaly ještě několik pozdějších výborových schůzí, stojí ještě za vzpomnutí jednak to, že redaktor Pánek byl celkem proti všeliké reformě, a složil dokonce redakci, kteréžto rozhodnutí k naléhání výboru však vzal zase zpět. Dále třeba vytknouti lví podíl Řehořovského na docilené reorganizaci, který množstvím statistického materiálu a dat nejpečlivěji a pracně sebraných trefně čelil všelikým námitkám a pochybám, jež proti rozdělení Časopisu pronášeny.

Konečným výsledkem této dlouhé a cíle kampaně bylo přijetí následujících bodů:

»1. Časopis budiž vydáván ročně o pěti číslech, každé číslo o 4 tiskových arších, tak že celkový počet archů zůstává tím nezměněný. (Dosud bylo šest čísel.)

2. Jednotlivá čísla vycházejtež vždy ve dvou měsících tak, aby prvé číslo vyšlo 15. října, poslední číslo 15. června následujícího roku.

3. V každém čísle seřaděn buď materiál tak, aby články z elementární matematiky a fyziky shrnuty byly do posledního 1 až $1\frac{1}{2}$ archu; žactvu středních škol budiž dodávána za přiměřenou levnou cenu pouze tato poslední část, kdežto členové a ostatní odběratelé dostávají budou čísla celá.

4. Budiž vedle vrchního redaktora zřízeno ještě redakční komité, jehož úkolem by bylo starati se o vhodné články ze všech odborů matematiky a fyziky.»

Vrchním redaktorem se stal dosavadní redaktor prof. Aug. Pánek a do redakčního komité vstoupili prof. Dr. Gruss pro astronomii a astrofysiku, prof. Dr. Kolářek pro theoretickou fyziku, prof. Domalip pro fyziku experimentální a elektrotechniku, prof. A. Pánek a A. Strnad pro matematiku a odbor pro širší obecnost, a jako představitel mladších sil Dr. J. Theurer pro experimentální fyziku.

Redakční komité, jež nesvolilo k uvedení svých jmen na obálce Časopisu, upadlo časem jaksí v zapomenutí, za to vydávání samostatné části žakovské, jež obdržela jméno »Příloha k Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky«, se osvědčilo velmi dobře. Tak hned při prvním ročníku, při němž tyto zásady uvedeny ve skutek — byl to ročník XXII. r. 1892 až 1893 — bylo celého Časopisu tištěno 400 výtisků, kdežto Přílohy 1200 výtisků, z nichž 1135 odebrali studenti středoškolsí.

S vědeckou činností Jednoty úzce souvisí péče její

o knihovnu a styk se zahraničnými i domácími korporacemi. Jest potěšitelné, že kruh a počet vědeckých korporací a redakcí, s nimiž Jednota vyměňuje své publikace, v první řadě Časopis, po celou dobu ředitelování Řehořovského ustavičně vzrůstá. Vzrůst knihovny s tím souvisící byl mimo to značně podporován četnými odkazy a dary, z nichž zvláště sluší jmenovati odkaz docenta Dra. L. Krause, jehož bohatá knihovna celá připadla r. 1885 Jednotě, podobně odkaz P. Šimerky a vzácný odkaz dvor. rady prof. Emila Weyra, o nichž již byla řeč, jakož i dary profesorů Studničky a Strouhala, vedle četných jiných. O značných obnosech, jež Jednota sama každoročně na knihovnu věnovala a jimiž knihovna doplňována především literaturou moderní, jsme již slyšeli. Vydání tištěného katalogu, jímž knihovna se stala přístupnější zvláště členům venkovským, jest svědectvím péle a práce knihovníků, v jejichž čele po dlouhá léta stojí prof. A. Seydler a po jeho smrti prof. Strouhal, a toho, že dosaženo bylo také v knihovně cíle, jenž všude tak žádoucím se jevil na počátku této námi uvažované doby, totiž pořádku.

Se vzrůstem knihovny jevil se postupně stále citelněji nedostatek místa i v těch nových universitních místnostech mathematického semináře, jež s počátku se zdály tak pohodlnými. Poněvadž totéž pocíťováno i ve skladu knih, přinajata v roce 1889—90 nová místnost v druhém patře Klementina, kdež umístěna část knihovny i skladu. Ale již roku 1893—94 ustoupil sklad do přinajatých místností v ulici Betlémské, aby roku následujícího celý sklad i s ostatním inventářem se přestěhoval do společných místností na Struze, poblíž Národního divadla, tak že knihovna opanovala klementinskou místnost úplně.
